

Agrar sohada tadbirkorlikning innovatsion yo'nalishlarini rivojlantirishning xorijiy tajribalari

Munira Rashid qizi Rustamova
Urganch davlat universiteti

Annotatsiya: Mazkur maqolada agrar sohada tadbirkorlikning rivojlantirishda innovatsion faoliyatlardan foydalanish va rivojlangan xorijiy davlatlarning agrar sohadagi tajribalarini ilmiy tahlil qilish bo'yicha fikr-mulohazalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: agronomika, iqtisod faoliyatlari, ilmiy tahlil, statistika, samaradorlik, tadbirkorlik, subekt

Foreign experiences of developing innovative directions of entrepreneurship in the agricultural sector

Munira Rashid kizi Rustamova
Urganch State University

Abstract: This article presents opinions on the use of innovative activities in the development of entrepreneurship in the agricultural sector and scientific analysis of the experiences of developed foreign countries in the agricultural sector.

Keywords: agronomics, economic activities, scientific analysis, statistics, efficiency, entrepreneurship, subject

Kirish. O'zbekiston Respublikasida milliy iqtisodiyotning rivojlanishi, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida uning mahsulotlarini sanoat asosida qayta ishlab chiqaruvchi kichik tadbirkorlikning rivojlanishi bozor islohotlarini amalga oshirish bilan hamohang rivojlanmoqda.

Bozor munosabatlariga o'tish jarayonida tadbirkorlik shakllari aholini ish bilan bandligini ta'minlashning rivojlanib borishida hal etuvchi rol o'ynaydi. Tadbirkorlikdagi xususiy tashabbuskorlik, omilkorlik hozirgi zamon iqtisodiy jarayonida harakatlantiruvchi kuchdir. Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirib borish har qanday bozor islohotining bosh yo'nalishlaridan biridir. Tadbirkorlikning iqtisodiy mohiyati va ahamiyatli jihatlaridan biri uning yalpi ichki mahsulotdagi ulushining doimiy ravishda o'sib borishidir. Hozirgi zamon ijtimoiy hayotida unga amaliy ehtiyoj sezmaydigan birorta agrar faoliyati topilmaydi. Agrar tadbirkorlik har qaysi mamlakatda va uning ayrim hududlaridagi aniq demografik va iqtisodiy holatlarni

hisobga olgan holda rivojlanadi, agrar tadbirkorlik yo'nalishining rivojlanishi esa aniq holatdagi mamlakatimiz iqtisodiyotning amaliy vazifalari bilan bog'liq bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 - 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida 2022 yil 28 yanvardagi PF-60 - son Farmoni¹da keltirilgan maqsadlaridan biri tadbirkorlik faoliyatini tashkil qilish va doimiy daromad manbalarini shakllantirish uchun sharoitlar yaratish, xususiyl sektorning Yalpi ichki mahsulotdagi ulushini 80 foizga va eksportdagi ulushini 60 foizga yetkazish hamda Qishloq xo'jaligini ilmiy asosda intensiv rivojlantirish orqali dehqon va fermerlar daromadini kamida 2 baravar oshirish, qishloq xo'jaligining yillik o'sishini kamida 5 foizga yetkazish.

Ayiniqsa agrar sohada tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish mamlakatimizning muhim vazifalaridan biridir. Qishloq xo'jaligi dunyodagi eng muhim sohalardan biridir. Aytish mumkinki, qishloq xo'jaligi barcha kishilarni oziq-ovqat bilan ta'minlash bilan birga, ularni ish bilan band qiladi. Buni amalga oshirish tadbirkorlik va qishloq xo'jaligi sohasi bilan birgalikdagi faoliyatiga bog'liq. Ushbu hamkorlik iqtisodiyotning barqarorlashuvi hamda global iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Global iqtisodiy rivojlanishda agrar tadbirkorlik qishloq xo'jaligining o'ziga xos xususiyatlari va bu bilan bog'liq xavflar tufayli bir qator muammolar, qiyinchiliklar va to'siqlarga duch keladi. Shu bois qishloq xo'jaligida yuqori samarali, raqobatbardosh tadbirkorlik foaliyatini shakllantirish zarur.

Agrar sohani rivojlantirish bo'yicha davlatimiz tomonidan agrar islohotlar, qishloq xo'jaligidagi islohotlar - davlatning yerga mulkchilik munosabatlari va yerda xo'jalik yuritish usullarini o'zgartirishga qaratilgan chora-tadbirlari majmui hisoblanadi. Dastlab agrar islohotlar konsepsiyasi maqsad va vazifalari, yo'nalishi, uni o'tkazish bosqichlari aniqlab olinadi. Shunga asoslanib Agrar islohotlarni o'tkazishning aniq chora-tadbirlari belgilanadi va ularni davlat amalga oshiradi. Tarixda Agrar islohotlarning 3 turini ko'rish mumkin. Tadbirkorlik muammolari bilan shug'ullanuvchi olimlar va amaliyotchilar o'rtasida ushbu masalaga yondashishda turli qarashlar, unda ma'lum bir qarama-qarshiliklar mavjud.

Ko'pchilik, tadbirkorlik faoliyati to'laligicha kichik biznes doirasida, o'z korxonasining egasi va menejeri bo'lgan tadbirkor tomonidan amalga oshiriladi, deb hisoblaydi. Shu bilan birga, «tadbirkor - bu o'z ishinin g manfaati yo'lida mustaqil faoliyat yurituvchi boshqaruvchi»² degan fikrlar ham mavjud. «O'zbekiston Respublikasida tadbirkorlik to'g'risida»gi Qonunda tadbirkorlikka quyidagicha ta'rif berilgan: «Tadbirkorlik - mulkchilik sub'ektlarining foyda olish maqsadida tavakkal qilib va mulkiy javobgarlik asosida, amaldagi qonunlar doirasida tashabbus bilan iqtisodiy faoliyat ko'rsatishidir». Yurtboshimizning bugungi qishloq xo'jalik

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son

² Blagova Z.I. Predpreimatelstva v Rossiyskoy ekonomike. – Sankt-Peterburg.: Un-ta ekonomiki i finansov, 1995.-102

sohasidagi rivojlanish o'rnini munosib baholaganidan ilhomlanib Sirdaryo viloyatidagi agroklastlar rahbarlarining respublika agroklastlari vakillariga murojaat bilan chiqishini Qishloq xo'jaligi vazirligi matbuot xizmati o'z sahifasida yoritadi.

Qayd etish lozimki, agrar tarmoq iqtisodiyotining "asosiy o'sish nuqtasi" sifatida belgilandi. Bu yangi yo'nalish qishloq xo'jaligiga sanoatni olib kirish, homashyoni chuqur qayta ishlab, raqobatbardosh tayyor mahsulot va qo'shilgan qiymat hajmini ko'paytirish hamda yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi. Agrar sohani rivojlantirish uchun o'z vaqtida qabul qilingan hujjatlarga muvofiq suv solig'i 50 foizga qisqartirildi, tabiiy gaz va elektr energiyasi uchun oldindan to'lov majburiyati amaldagi 100 foizdan 30 foizga tushirildi, olingan kreditlar foizlarini to'lash muddati uzaytirildi.

A.N.Asaul³ fikricha, tadbirkorlik- bu iqtisodiy faoliyatning o'ziga xos turi bo'lib, uning mohiyati bozor almashinuvi orqali o'z a'zolarining o'ziga xos ehtiyojlariga bo'lgan jamiyat talabini rag'batlantirishdan iborat bo'lib, bozor muvozanati buzilishi orqali raqobatdosh ustunliklarga ega bo'lishga qaratilgan. Qishloq xo'jaligida tadbirkorlik ma'lum bir sub'ektlar va tadbirkorlik faoliyatining ob'ektlari ishtirokini o'z ichiga oladi. I.V.Ukrainsevaning so'zlariga ko'ra⁴, xo'jalik yurituvchi sub'ektlar - bu xo'jalik faoliyatini olib boradigan va to'liq javobgarlikni o'z zimmalariga oladigan tadbirkorlarning o'zlari.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda shuni aytish mumkinki, davlat va mahalliy hokimiyatlar tomonidan olib borilayotgan demokratik jamiyat qurish, to'laqonli faoliyat yurituvchi va xususiy mulkchilik ustuvorligiga asoslangan bozor iqtisodiyotini bunyod etishga qaratilgan iqtisodiy siyosat, bugungi iqtisodiy rivojlanish strategiyasida kichik biznes va agrar sohada tadbirkorlikni rivojlantirishdan iborat bo'lishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Asaul A. N. / Organizatsiya predprinimatelskoy deyatelnosti: uchebnik dlya vuzov.
2. Tursunov Imamnazar Egamberdiyevich, Kurbanov Alisher Bobokulovich Innovatsionnye podxody razvitiya predprinimatelstva // International Journal of Innovative Technologies in Economy. 2018. №5 (17). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionne-podhody-razvitiya->
3. To'xliyev N., O'lmasov A. Ishbilarmonlar lug'ati. – T.: Qomuslar bosh tahririyati, 1993. - 314 b.

³ Asaul A. N. / Organizatsiya predprinimatelskoy deyatelnosti: uchebnik dlya vuzov.

⁴ Asaul A. N. / Organizatsiya predprinimatelskoy deyatelnosti: uchebnik dlya vuzov.

4. Vladimir Ruvinskiy. Pochemu malʙy biznes ne rastet
<https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2021/05/08/>